Sunuş

Eğitimde "bazı şeyleri" değiştirme gerekliliği, ülkemizde olduğu kadar, dünya düzeyinde de sürekli gündemde olan bir konu.

20. yüzyılda eğitimde denenen değişikliklerin, dünyamızın daha yaşanabilir bir dünya kılınmasına katkıda bulunduğu pek söylenemez. Köktendinci akımların yayılması, terörizmin bir dünya problemi haline gelmesi, yoksullar ile zenginler ve yoksul ülkeler ile zengin ülkeler arasındaki uçurumun gitgide genişlemesi, bu konuda mesafe alamadığımızın belli başlı göstergeleri olsa gerek. Yaygın düşünme biçimlerinin değişmesi –kafaların değişmesi– süregelen bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkıyor.

Bu değişiklik nasıl bir eğitimle gerçekleşebilir? "Geleceğin eğitimi"ne ne gibi amaçlar konmalı? Dünyamızı daha yaşanabilir kılma umudunu veren bir eğitimin ana çizgileri ne olmalı?

Elinizdeki kitap, Edgar Morin'in UNESCO'nun isteği üzerine kaleme aldığı, bu konudaki düşüncelerinden oluşuyor. Morin, bugünkü eğitimde genellikle eksik olan yedi önemli nokta saptıyor ve bu eksikliklerin giderilebilmesi için, eğitimde temel alınması gereken "yedi bilgi" öneriyor. Morin'e göre bu "bilgiler", kişilerin bir bütün olarak

bilgisel ve etik yeteneklerini geliştirebilmelerine yardımcı olabilir.

Nelerdir bu eksiklikler? Nereden kaynaklanıyorlar? Ve bunları giderebilmenin yolları ne olabilir?

• Morin'in eğitimde gördüğü önemli bir eksiklik, eğitilenlerin, *bilme*nin ne olduğu üzerinde düşündürülmemesi, onlara bilgiler aktarmakla yetinilmesidir. Böylece, hazır bilgilerle yüklenen insanlar, çok defa yanıldıklarının farkına varamıyor, bilgi ile kuruntuyu birbirinden ayıramıyor.

Bu sorunun üstesinden gelebilme konusunda Morin'in çok önemli bir önerisi, "gözlem yapma etkinliklerimizin kendimizi gözlemekten, eleştirilerimizin kendimizi eleştirmekten, nesneleştirme süreçlerinin de kendimiz üzerine düşünme süreçlerinden ayrılmaması gerektiği"dir. Bu, *kendini bilme* gerekliliğidir.

• İkinci önemli eksiklik, "uzmanlaşma" sorunuyla ilgilidir: Kişiler bütünü/bütünleri görebilecek biçimde eğitilmiyorlar, dolayısıyla onlara sunulan parça parça bilgileri, ait oldukları bütüne ya da çerçeveye yerleştiremiyorlar. Adım başı karşılaştığımız bir sorun, birçok kişinin bilme konusu yaptıklarının bağlantılarını görememesi, bağlantılı düşünememesidir. Bunun kaçınılmaz bir sonucu, kişinin "nesnesini kaçırması" adını verdiğim olgudur: Kişilerin, *hakkında konuştuklarını düşündükleri şey* ile *konuşurken "baktıkları" şey*in farklı olması olgusu. "Nesneyi kaçırma"nın en uç görünümü, çağrışımlı konuşmak olarak karşımıza çıkıyor.

Bunun üstesinden gelebilmekle ilgili olarak Morin'in önerisi, eğitimde, bir "parça"nın öğretimi üzerinde yoğunlaşırken, bu "parça"nın bütünle ilgisini göstermek, bir bütünü ele alırken de parçalarının açık bilgisine dayanmak gerektiğidir. Böylece eğitilenin, varolanın ve gerçekliğin çokboyutluluğunu ve karmaşıklığını görebilecek bir göz kazanmasına yardımcı olunabilir.

Bugün yaygın olan epistemoloji görüşlerinden farklı bir görüşe dayanan ve eğitilenin bakışını "nesne"ye yönelten bir eğitimi ön plana çıkarmayı amaçlayan bilmeyle ilgili bu önerilerden sonra Morin, eğitimde temel alınması gereken bazı "içerikler" üzerinde duruyor.

Eğitim;

• eğitilenlerin, karmaşık bir varlık –"fiziksel, biyolojik, psişik, kültürel, toplumsal, tarihsel"– olan insanın bir bütün olduğunu ve bütün insanlarda aynı olan yönleri ile farklı olan yönleri bulunduğunu –insan olmanın ne demek olduğunu– görmelerini sağlamalı,

• insan türünün "dünyasal kimliği"ni –bütün insanların aynı kaderi paylaştığını– göstermeli, böylece de eğitilende *insansal* dayanışma isteğini uyandırmalı,

• bazı kesin bilgilerin yanında, birçok belirsizliğin olduğunu göstermeli, böylece de insanları *beklenmeyeni beklemeye* alıştırmalı ve şaşırtıcı bir olguyla karşı karşıya geldiklerinde –bir "problemle" karşılaştıklarında– üstesinden nasıl gelebileceklerini öğretmeli,

• yaşadığımız birçok sorunun –ırkçılığın, yabancı düşmanlığının vb.–, insanların birbirini anlayamamalarından kaynaklandığını göz önüne alarak, *anlamayı* öğretmelidir.

• etik eğitimi de, ahlâk dersleri verilerek yapılmamalı, etik kaygıların kafalarda oluşmasına yardımcı olmalı. Her insanın, hem bir kişi, hem bir toplumun üyesi, hem de insan türünün bir üyesi olduğu bilincini kazandırmalı, böylece de kişilerin özerkliğinden, toplumsal katılımından ve insan türüne ait olma bilincinin gelişmesinden oluşan "insansal gelişme"yi sağlamalı, "yurdumuzun dünya olduğu" bilincini kazandırmalı, bu bilinci de "dünya yurttaşlığı"nı gerçekleştirme isteğine dönüştürmeye katkıda bulunmalı.

Çeşitli bilim dallarının gerçekliği yalınlaştırıp sunmalarına rağmen, gerçeklik –bu arada kendi kişisel gerçekliğimiz de–, karmaşık bütünler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim, gerçekliğin bu karmaşıklığını, çokboyutluluğunu görebilmemizi sağlamalı.

Edgar Morin'in 20. yüzyılın sonlarında yapılan eğitimlerdeki belli başlı eksikliklere ilişkin teşhisleri kadar, bu eksiklikleri gidermeye ilişkin önerileri de son derece önemli. Genel olarak okura, özellikle de eğitimci olan okura, düşünmek için bol bol malzeme sağlıyor.

Bana en başta düşündürdükleri arasında, hem ülkemizde hem de başka pek çok ülkede yaygın bir eğitim anlayışıyla –eğitimin amacının

kişilere "istendik davranışları kazandırmak" ya da kişiye üyesi olduğu "topluluğun kültürünü benimsetmek" olduğu anlayışıyla– hesaplaşma gerekliliği ve eğitilenlere, içinde yaşadığımız gerçekliğin karmaşık yapısının farkına varmalarına yardımcı olacak, olabildiğince açık bilgilerden oluşan düşünme malzemesi verdikten sonra, onları kendi kendileriyle baş başa bırakan bir eğitim yapma gereksinimi de bulunuyor.

Böyle bir eğitimle ilgili olarak, burada, Edgar Morin'in önerilerini de *bütünleştiren* ek bir öneri getirmek ve onu tartışmaya sunmak istiyorum; bu da, "değerlendirme eğitimi" diye adlandardığım çok temel bir eğitim öğesidir.

Bu eğitim, değerlendirme alıştırmaları yaptırarak, bir kişinin bir eylemini, bir olayı, bir durumu, bir bilgiyi, bir düşünceyi, bir normu, bir teoriyi, bir dünya görüşünü, bir bilim yapıtını, bir sanat yapıtını, bir edebiyat yapıtını... *ezbere değerlendirme*nin ne olduğunu ve bunları *doğru değerlendirebilme*nin yolunu –bu değerlendirme tarzları arasındaki farkı– göstermeyi amaçlayan bir eğitimdir. Bu eğitimle kişiler, günlük yaşamlarında ve meslek yaşamlarında adım başı kendi adlarına yapmak zorunda oldukları değerlendirmeleri, olabildiğince doğru yapmaya çalışabilirler ve bu değerlendirmelere dayanarak eylemde bulunabilirler.

Edgar Morin'in bize sunduğu "yedi bilgi", bu "değerlendirme eğitimi"nin farklı noktalarında yer alıyor ve her birinin, çokboyutlu ve karmaşık olan gerçekliği kavramaya çalışırken, bakılan bütünün içindeki yerini ve diğer "bilgiler"le bağlantısını biraz daha kolay görebilmemizi sağlıyor.

21. yüzyılın başında, dünyanın bugünkü koşullarında, belirli bir topluluğun üyesi olarak dünyaya gelen her kişinin, kendi insansal olanaklarını gerçekleştirmesine yardımcı olacak ve kendisi de dahil olmak üzere dünya insanlarının insan onurunun gerektirdiği koşullarda yaşayabilmelerine *katkıda bulunmayı isteyen*, tek tek durumlarda da *bu katkıyı yapabilme yollarını bulabilen* –insan haklarını koruyabilen– insanlar yetiştirecek bir eğitime şiddetle ihtiyacımız var.

İoanna Kuçuradi

Önsöz

Bir "pedagojik üçleme"nin sonuncusu olan bu kitap, *La Tête bien faite* ve *Relier les connaissances*'ta ortaya konulan savları geliştirir. Bu bağlamda, okuyucu bu kitapta *La Tête bien faite*'de daha önceden yer almış olan düşünceleri ve anlatımları bulacaktır. Ancak bu kitabın getirdiği yenilik, öğretimimizin bana göre temelini oluşturması gereken yedi temanın açıkça ortaya konmasıdır. Bu temalar, tek başlarına, mevcut disiplinlerin entegrasyonunu sağlamaya ve bireysel, kültürel ve toplumsal yaşamımızın karşılaştığı sorunları yanıtlayabilen bir bilgiyi geliştirme çabalarını teşvik etmeye olanak verebilecektir.

Bu kitapta, öğretilen ya da öğretilmesi gereken konuların tamamı ele alınmıyor: Esas olarak, bilinmedikleri ya da unutulmuş oldukları göz önüne alındığında, öğretilmeleri daha da gerekli olan yedi temel sorunu ortaya koymaya çalışıyor.

Bu metnin, insanlık durumunu belirlemek için dayandığı bilimsel kazanımların sadece geçici olmadıklarını, dahası evreni, yaşamı, insanoğlunun doğuşunu ilgilendiren derin gizlere açıldıklarını ekleyelim. Burada, felsefi tercihler ile dinsel inançların işe karıştıkları bir *karara bağlanamaz*lık süreci başlar.

UNESCO'ya ve özellikle beni önerilerimi elden geldiğince en eksiksiz biçimde ifade etme yönünde yüreklendiren, "Yaşanabilir Bir Gelecek İçin Eğitmek" başlıklı disiplinlerboyu projenin direktörü Gustavo López Ospina'ya anlayış ve desteği için teşekkür ediyorum.

Bu metin, üniversite mensupları ile Doğu ve Batı'nın, Kuzey ve Güney'in uluslararası görevlilerine sunuldu: Andras Biro (Macaristan-BM'de gelişme uzmanı), Mauro Ceruti (İtalya-Milano Üniversitesi), Emilio Roger Ciurana (İspanya-Valladolid Üniversitesi), Eduardo Dominguez (Kolombiya-Pontificia Bolivariana Üniversitesi), Maria de C. De Almeida (Brezilya-Kuzey Rio Grande Federal Üniversitesi), Nadir Aziza (Fas-Avrupa-Akdeniz Araştırmaları Kürsüsü), Edgard de Assis Carvalho (Brezilya-Sao-Paulo Katolik Üniversitesi), Carlos Garza Falla (Meksika-UNAM), Rigoberto Lanz (Venezuela-Merkez Üniversitesi), Carlos Mato Fernandez (Uruguay-Cumhuriyet Üniversitesi), Raul Motta (Arjantin-Karmaşık Düşünce Uluslararası Enstitüsü, Salvador Üniversitesi), Dario Munera Velez (Kolombiya-UPB'nin Eski Rektörü), Sean M. Kelly (Kanada-Ottawa Üniversitesi), Alfonso Montuori (ABD-Kaliforniya Entegral Etütler Enstitüsü), Helena Knyazeva (Rusya-Felsefe Enstitüsü, Bilimler Akademisi), Chobei Nemoto (Japonya-Sanatları Destekleme Vakfı), İonna Kuçuradi (Türkiye-Ankara Hacettepe Üniversitesi), Shengli Ma (Çin-Batı Avrupa Etütleri Enstitüsü, Çin Sosyal Bilimler Akademisi), Marius Mukungu-Kakangu (Zaire-Kinşasa Üniversitesi), Peter Westbroek (Hollanda-Leiden Üniversitesi), bu kişiler arasında yer alıyor.

Nelson Vallejo-Gómez, onların yorumları ve önerilerini almak ve metne dahil etmek üzere UNESCO tarafından görevlendirildi; kendi katkılarını ortaya koydu. Böylece elden geçirilen metin bizzat tarafımdan onaylandı.

Her birine en sıcak teşekkürlerimi iletiyorum.

Edgar Morin